

ANALIZA RAZLIKA U STRUČNOM USAVRŠAVANJU UČITELJA I NASTAVNIKA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE PRIMORSKO – GORANSKE I ISTARSKE ŽUPANIJE

Iva Suden¹, Katarina Stojević², Dalibor Radović³

¹*Srednja škola dr. Antuna Barca Crikvenica*

²*Škola za primijenjenu umjetnost u Rijeci*

³*Osnovna škola Vladimira Nazora Pazin*

Sažetak

Ovaj rad bavi se analizom razlika u stručnom usavršavanju učitelja i nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji. Profesionalni razvoj nastavnika sve se više promatra kao dinamičan i višedimenzionalan proces koji nadilazi formalne oblike edukacije i za koji bi učitelji i nastavnici trebali naći odgovarajuću razinu motivacije intrinzičnog tipa. U provedenom anketnom istraživanju na uzorku od 151 ispitanika utvrđene su statistički značajne razlike u sudjelovanju u online edukacijama i državnim skupovima, s većom učestalošću u Primorsko-goranskoj županiji. Zaključuje se da motivacija i podrška institucija značajno utječu na oblike i učestalost profesionalnog razvoja. Iako ispitanici ističu važnost usavršavanja za osobni napredak i kvalitetu rada nedostatak vremena najčešći je razlog nesudjelovanja. Međutim napredovanje u struci i dalje je vrlo prisutan motiv koji pripada ekstrinzičnim motivima i samim time postavlja pitanje kvalitete motivacije.

Ključne riječi: digitalno obrazovanje, tjelesna i zdravstvena kultura, stručno usavršavanje, učitelji i nastavnici, županijska razina

ANALYSIS OF DIFFERENCES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS AND TEACHERS OF PHYSICAL AND HEALTH CULTURE IN THE COUNTIES OF PRIMOR - GORAN AND ISTRIA

Iva Suden¹, Katarina Stojević², Dalibor Radović³

¹*Dr. Antun Barca Secondary School Crikvenica*

²*School of Applied Arts in Rijeka*

³*Elementary school of Vladimir Nazor Pazin*

Abstract

This paper analyzes the differences in professional development of physical education teachers in both primary and secondary schools in Istria and Primorje-Gorski Kotar counties

Teacher professional development is increasingly viewed as a dynamic and multidimensional process that goes beyond formal forms of education and requires an appropriate level of intrinsic motivation from teachers.

A survey conducted on a sample of 151 respondents revealed statistically significant differences in participation in online education and national-level training, with higher involvement in Primorje-Gorski Kotar County.

The findings suggest that motivation and institutional support have a significant impact on both the forms and frequency of professional development.

Although respondents emphasize the importance of training for personal advancement and work quality, lack of time remains the most common reason for non-participation.

However, professional advancement remains a strong motivator, which falls under extrinsic motivation and raises questions about the quality and sustainability of that motivation.

Keywords: digital education, physical and health education, professional development, teachers and educators, regional level (county)

1. Uvod

Na području Primorsko-goranske županije (u daljnjem tekstu PGŽ), koja obuhvaća Grad Rijeku, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Liburniju i kvarnerske otoke, djeluju 64 osnovne i 34 srednje škole. U Istarskoj županiji, u kojoj se nastava izvodi i na hrvatskom i na talijanskom jeziku, djeluje 25 osnovnih i 42 srednje škole. U obje se županije kontinuirano provode stručna usavršavanja u području Tjelesne i zdravstvene kulture (u daljnjem tekstu TZK), čime se nastoji odgovoriti na obrazovne potrebe nastavnika u skladu s promjenama u obrazovnim politikama i suvremenim pristupima poučavanju.

Sustavno stručno usavršavanje nastavnika predstavlja temeljnu pretpostavku kvalitete i učinkovitosti nastavnog procesa. Profesionalni razvoj učitelja i nastavnika kontinuiran je proces koji uključuje različite oblike edukacije (uživo i online), praktičnu primjenu znanja te sustavno primanje i davanje povratnih informacija. U tom procesu odgojno-obrazovni radnici preuzimaju odgovornost za vlastito učenje i cjeloživotni razvoj profesionalnih kompetencija.

Prema Horgi (2012), nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture suočavaju se sa specifičnim izazovima u planiranju i provedbi nastave, što zahtijeva stalno osuvremenjivanje znanja – kako u području kinezioloških sadržaja, tako i u pedagoško-didaktičkom pristupu. U tom kontekstu, stručna usavršavanja dobivaju dodatnu važnost jer obuhvaćaju ne samo kurikularna ažuriranja, već i razmjenu konkretnih metoda rada i primjere dobre prakse.

Zakonski okvir za stručna usavršavanja definiran je Pravilnikom o tjednim obvezama učitelja i stručnih suradnika (NN 40/14), kojim se predviđa obveza profesionalnog razvoja tijekom školske godine. Najčešći oblik stručnog usavršavanja u području TZK-a su stručni skupovi, organizirani u većoj mjeri na županijskoj pa zatim i na međužupanijskoj i državnoj razini.

Na području obje županije, županijska stručna vijeća redovito organiziraju skupove za učitelje i nastavnike TZK-a. Ovi su skupovi ključna prilika za stručnu razmjenu, usklađivanje evaluacijskih kriterija te upoznavanje s novim trendovima u poučavanju. Teritorijalna i demografska raznolikost pogotovo PGŽ-a dodatno otežava pristup organizaciji stručnog usavršavanja.

Kako navode Visković i Vranješ (2015), razina profesionalnih kompetencija učitelja snažno je povezana s kvalitetom i frekvencijom stručnog usavršavanja kojem su izloženi, a regionalna suradnja i razmjena iskustava dodatno potiču profesionalni rast. U tom kontekstu učinak stručnih usavršavanja nastavnika TZK-a u ove dvije županije predstavlja važan korak prema unapređenju nastavne prakse i jačanju profesionalne autonomije nastavnika.

2. Cilj istraživanja

U provedenom istraživanju cilj je usporediti stavove učitelja i nastavnika TZK iz PGŽ i Istarske županije o važnosti profesionalnog usavršavanja, motivima za sudjelovanje te razlozima izostanka s različitih oblika stručnih edukacija. Također se nastoje identificirati specifične razlike u učestalosti sudjelovanja na županijskim, državnim i online stručnim skupovima, kao i utvrditi ulogu institucionalne podrške i osobne motivacije u oblikovanju profesionalnog razvoja. Rezultati mogu poslužiti kao smjernica za osmišljavanje kvalitetnijih i pristupačnijih programa usavršavanja koji odgovaraju stvarnim potrebama nastavnika u obje županije.

3. Metode rada

3.1. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čini ukupno 151 učitelj i nastavnik TZK PGŽ-a i Istarske županije od kojih 75 muškoga spola (49,7%) te 75 ženskoga spola (49,7%) s obzirom na to da se jedan ispitanik nije izjasnio o svom spolu. Od navedenoga broja 75 (49,7%) je učitelja (osnovna škola) te 74 (49,0%) nastavnika (srednja škola), dok su dva nastavnika djelatnici Centra za odgoj i obrazovanje

3.2. Mjerni instrumenti

Za prikupljanje podataka odabran je prilagođeni anketni upitnik kojim su se ispitali stavovi učitelja i nastavnika o važnosti profesionalnog usavršavanja, načinima sudjelovanja i podršci ustanove njihovom profesionalnom usavršavanju.

Upitnik je izrađen u digitalnom obliku (Microsoft Google Forms) te su ga ispitanici ispunjavali u veljači i lipnju 2025. godine.

Skala procjene imala je pet stupnjeva od: 1 - nikako se ne slažem do 5 - u potpunosti se slažem.

3.3. Metoda obrade podataka

U analizi dobivenih podataka korištene su metode deskriptivne statistike: aritmetička sredina (Microsoft Excel) i tablice frekvencije odgovora.

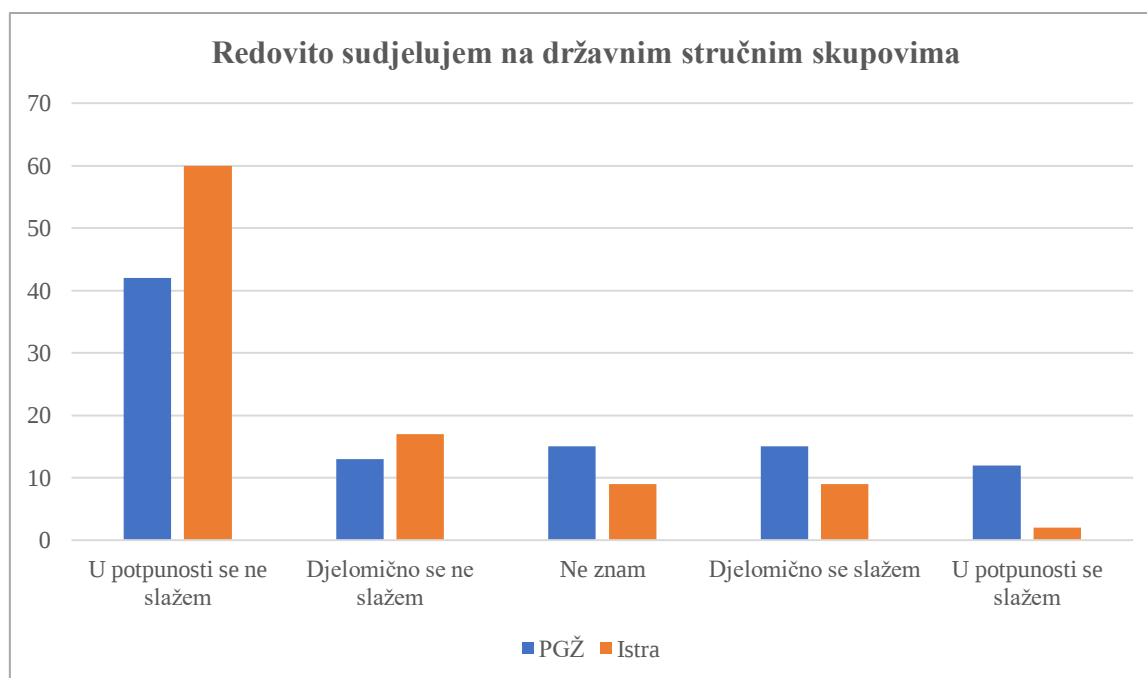
4. Rezultati

Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da je uzorak ravnomjerno raspoređen prema tipu obrazovne ustanove, s podjednakim brojem ispitanika iz osnovnih i srednjih škola. Također, distribucija prema spolu pokazuje uravnoteženost u obje županije, što omogućava pouzdanu usporedbu rezultata.

Većina ispitanika u obje županije složila se da je stručno usavršavanje izuzetno važno, kako za njihov osobni i profesionalni razvoj, tako i za napredovanje unutar struke.

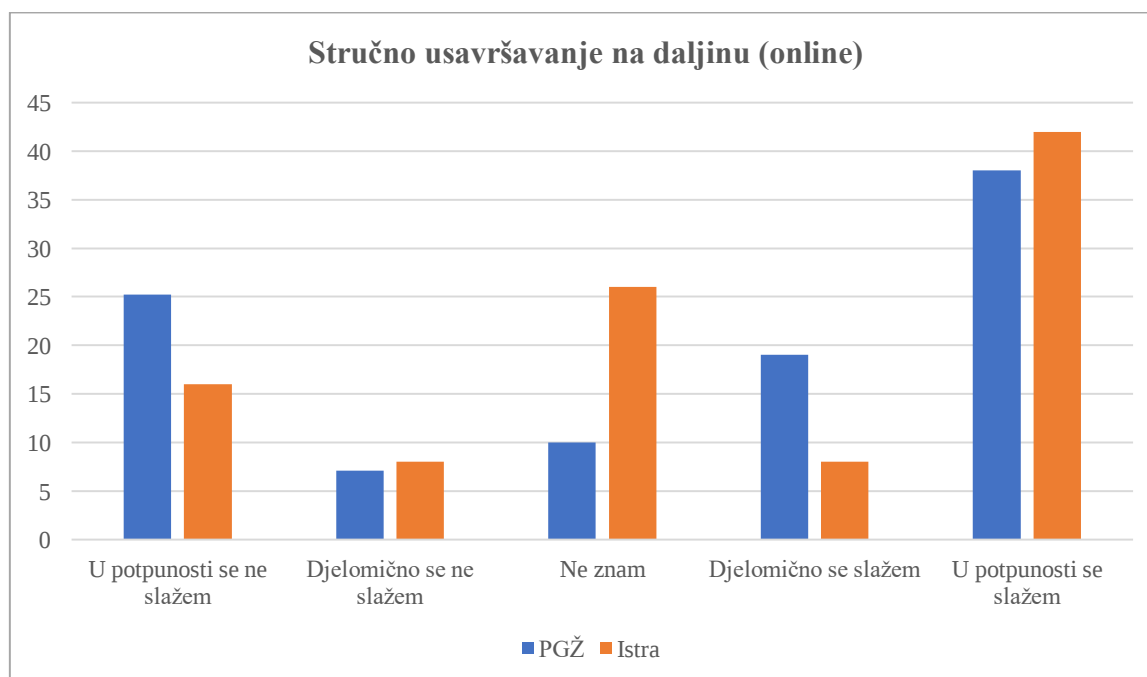
U PGŽ-u zabilježen je nešto veći broj ispitanika koji ne sudjeluju redovito na županijskim stručnim vijećima. Ipak, ta razlika u odnosu na Istarsku županiju nije se pokazala statistički značajnom. Obje županije pružaju institucionalnu podršku za sudjelovanje na stručnim vijećima, a sudionici su uglavnom zadovoljni znanjima i kompetencijama stečenima kroz taj oblik stručnog usavršavanja iako je iz rezultata vidljivo da žele više specijaliziranih predavača.

Statistički značajna razlika utvrđena je u kontekstu sudjelovanja na državnim stručnim skupovima (Graf 1.), pri čemu učitelji i nastavnici iz PGŽ-a u većoj mjeri sudjeluju na takvim događanjima u odnosu na kolege iz Istarske županije. Sudjelovanje na stručnim skupovima u inozemstvu – uključujući i aktivno sudjelovanje u obliku održavanja predavanja – te institucionalna financijska potpora za takva usavršavanja, nisu pokazali statistički značajne razlike između dviju županija.

Graf 1. Sudjelovanje na državnim stručnim skupovima

Značajna razlika uočena je i u sudjelovanju na online edukacijama (Graf 2.). Nastavnici i učitelji iz PGŽ-a statistički značajno češće sudjeluju u online oblicima stručnog usavršavanja u usporedbi s kolegama iz Istarske županije. Ovaj podatak može upućivati na viši stupanj digitalne kompetencije ili veću dostupnost takvih oblika usavršavanja u PGŽ-u, što bi mogla biti korisna smjernica za daljnje planiranje edukacijskih strategija u obje županije.

Graf 2. Usavršavanje na daljinu

5. Rasprava

Dobiveni rezultati pokazuju da učitelji i nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture u obje županije prepoznaju važnost stručnog usavršavanja, osobito u kontekstu osobnog i profesionalnog razvoja. Takvi rezultati potvrđuju nalaze ranijih istraživanja koja naglašavaju ulogu cjeloživotnog učenja u održavanju i unapređivanju nastavničkih kompetencija (npr. Visković & Vranješ, 2015).

Iako većina ispitanika sudjeluje na županijskim stručnim skupovima i ocjenjuje stečena znanja kao zadovoljavajuća, dio njih izražava potrebu za unapređenjem sadržaja i većim uključivanjem vanjskih, specijaliziranih predavača. To potvrđuje nalaze Hargreavesa i Fullana (1992), koji su upozorili da stručna usavršavanja često ovise o organizacijskim i financijskim uvjetima, a ne uvijek o stvarnim profesionalnim potrebama nastavnika. Statistički je potvrđeno da učitelji i nastavnici iz PGŽ-a češće sudjeluju u online edukacijama, što može ukazivati na veću dostupnost sadržaja, višu digitalnu pismenost ili izraženiju motivaciju za samostalno usavršavanje. OECD (2024) ističe važnost digitalnih formata u razvoju nastavničkih kompetencija, osobito u kontekstu fleksibilnosti i prilagodbe različitim rasporedima i radnim opterećenjima. U obje županije vidljiv je vrlo nizak udio sudionika u međunarodnim oblicima stručnog usavršavanja, poput Erasmus+ programa, što potvrđuju i drugi autori (OECD, 2009), koji naglašavaju da su razmjene iskustava, mentorstvo i mobilnost ključni elementi suvremenog profesionalnog razvoja. Posebno je zanimljivo da, iako većina ispitanika navodi da su motivirani za stručno usavršavanje, jedan od najčešćih razloga za nesudjelovanje ostaje nedostatak vremena – što je očekivano s obzirom na prirodu rada učitelja TZK-a koji često rade u više škola i u dvosmjenskim rasporedima. Takač (2018) pritom ističe da stručna usavršavanja čine samo dio profesionalnog razvoja, koji je mnogo širi i uključuje i osobne interese, samostalno istraživanje, rad s kolegama i sudjelovanje u projektima, što se u ovom istraživanju prepoznaje kao prostor za daljnje unapređenje.

6. Zaključak

Profesionalni razvoj nastavnika TZK-a nije samo stjecanje novih znanja i vještina, već odraz njihova odnosa prema pozivu, učenicima i profesionalnom identitetu. Istraživanje u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji pokazuje visoku svijest o važnosti stručnog usavršavanja za osobni i profesionalni rast.

Većina nastavnika redovito sudjeluje na županijskim skupovima, no dio njih ističe potrebu za kvalitetnijim predavačima i inovativnijim pristupima. Statistički su značajne razlike u sudjelovanju na državnim i online edukacijama, pri čemu je veća uključenost u PGŽ-u, ali geografske prepreke i organizacijska opterećenja i dalje otežavaju sudjelovanje.

Motivacija za usavršavanje proizlazi iz želje za osobnim razvojem, kvalitetnijim radom i napredovanjem u karijeri, no prepreke poput nedostatka vremena ostaju izražene. Potrebno je unaprijediti kvalitetu sadržaja i poticati sudjelovanje u međunarodnim programima, pri čemu se profesionalni razvoj treba promatrati kao prilika za osnaživanje identiteta i kreativnosti nastavnika, a ne samo kao institucionalna obveza.

7. Literatura

1. Hargreaves, A., & Fullan, M. (1992). *Understanding Teacher Development*. Teachers College Press.
2. Horga, S. (2012). Kineziološka edukacija i kompetencije nastavnika TZK-a. *Kineziologija*, 44(2), 123–132.
3. OECD (2009). *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. OECD Publishing.
4. OECD (2024). *Teaching for the Future: Global Competence in Education*. OECD iLibrary.
5. Pravilnik o tjednim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN 40/14)
6. Takač, V. P. (2018). Profesionalni razvoj učitelja – između očekivanja i stvarnosti. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 64(1), 11–23.
7. Visković, A., Vranješ, B. (2015). Profesionalni razvoj učitelja: uvjeti i izazovi. *Odgojne znanosti*, 17(2), 257–274.